

Книжечка оповідок “Триста бочок із медами” — пізнавальна. Прочитавши її, ви дізнаєтесь про багато речей, які, за першого погляду, тематично різні. Однак мати чітке уявлення про них повинна кожна культурна людина. Що являє собою Всесвіт? Хто такі трипільці чи скіфи?

Навіщо вимірюють час? Як збудовано людський організм? Відколи з’явилися гроші? Що означає твоє ім’я?.. На ці й багато інших, не менш важливих питань тут дано лаконічну й зрозумілу маленькому читачеві відповідь.

Достоїнство книжечки не тільки в доборі матеріалу, а й у вмінні автора подати його дохідливо й цікаво.

Космос, Сонце і Земля

Усі люди називаються землянами, бо живуть на планеті Земля. Земля — це велетенська куля. Вона невпинно кружляє довкола Сонця. За рік Земля встигає зробити лише один такий оберт. І протягом цього часу, залежно від того, нижня чи верхня половина її була нахилена до небесного світила, в нас настає то весна, то літо, то осінь, то зима.

А ще Земля крутиться, як дзиґа, довкола своєї осі. За добу вона здійснює один оберт. І тому день змінюється на ніч, а ніч — на день.

Сонце — теж велетенська, у 109 разів більша за нашу планету куля. Тільки надто жарка, розігріта до мільйонів градусів. Тому це не планета, а зірка. Сонце світить нам і посилає тепло. Все живе без нього загинуло б.

Навкруг Сонця, так само, як і Земля, обертаються ще вісім планет. Усіх їх названо іменами стародавніх грецьких богів: Меркурій, Венера, Марс, Юпітер, Сатурн, Уран, Нептун і Плутон. Меркурій до Сонця найближчий. Плутон — найдалі.

Кожна з планет мало чим схожа на своїх сусідок. Власне, тільки на Землі існують умови для життя. Тут є і цілюще повітря, і життєдайна вода. Та й температура, сказати б, нормальна. Інші планети пустинні. На них немає жодної живої істоти. Якби людина змандрувала, скажімо, на Марс, то там нічим їй було б дихати, і до того ж, лютий-прелютий мороз миттю обернув би її на крижинку.

А на Венері чи Меркурії будь-яка жива істота одразу згоріла б!

Ну, а такий велетень, як Юпітер, взагалі не має твердої поверхні. Зовнішні шари його — це гази, а всередині — рідка речовина. Приблизно те саме можна сказати і про Сатурн...

Майже всі планети, окрім Плутона, Меркурія і Венери, мають своїх супутників.

Супутником Землі є наш сріблястий Місяць. 1969 року на ньому вперше побували люди — американські астронавти.

Хай би якими велетенськими були Сонце та його планети, у Космосі вони — просто дрібнюні піщинки. Адже космічний простір не має ні кінця ні краю. Він безмежний. І в ньому існує незліченне число таких і куди більших сонць. Щоб упевнитися в цьому, досить лишень глянути на розцвічене міріадами зірок безхмарне вечірнє небо.

Людина з давніх-давен вивчала Всесвіт, намагалася проникнути в його таємниці. Коли ти виростеш, то, можливо, теж присвятиш своє життя цьому надзвичайно цікавому заняттю.

Таємниця трипільців

Мало в якого народу таке давнє, таке багате минуле, як у нас, українців. Адже земля, на якій ми нині живемо, була заселена з незапам'ятних часів. Учені довели: вже понад п'ять тисяч років тому (ви тільки уявіть собі — п'ять тисяч!) на берегах Дніпра успішно розбудовували своє життя-буття мудрі й роботящі трипільці. Назвали їх так, бо поблизу села Трипілля на Київщині знайшли залишки їхнього поселення.

Трипільці — це наші далекі попередники. Своє послання нам вони залишили в товстих нашаруваннях землі. І от тепер археологи на подив усього світу відкопують то трипільський глиняний горщик, то крем'яну сокиру-молот, то кістяну голку, то мідний наконечник до списа ...

Чому ж ми так пишаємось трипільцями? Чому найменша нова звістка про них будить таку цікавість і привертає таку пильну увагу?

Річ у тому, що їхні поселення, поширені на території нинішніх Правобережної України, Молдови й Східної Румунії, — найкраще розвинуті хліборобські суспільства на той час у Європі. Ці привітні люди, вже тоді, в дуже жорстокі, навіть дикі, часи розуміли: статок, добробут забезпечують не війнами, не загарбуванням чужих земель і майна, а наполегливою, осмисленою працею.

Трипільці були на диво мудрі й винахідливі. Вони першими взялися вирощувати ячмінь, просо, горох, пшеницю. Це, на відміну від тих племен, що жили зі збиральництва, мисливства й риболовлі, завжди рятувало їх від голодної смерті. Щоб обробляти свої лани, трипільці при-

ручили дикого бика — тура, а згодом — і коня. Собака, кіт, вівці, кози, свині, дякуючи трипільцям, теж стали свійськими.

Прадідусь усіх плугів — рало, а також серп, що були найнеобхіднішим знаряддям хлібороба, знов-таки вироби їхніх умілих рук. Трипільці чудово випалювали й оригінально оздоблювали глиняний посуд, ткали одяг, споруджували зручні, затишні оселі. До речі, не тільки одно, а й двоповерхові.

Завдяки тому, що жили трипільці на найродючіших землях, що мудро облаштували побут і добре господарювали, родини їхні швидко множились і розросталися. В Тернопільській області знайдено трипільське городище, в якому проживало понад 10 тисяч осіб.

Але з невідомих причин через кожні 50–80 років вони спалювали свої поселення й переселялися на нові місця. Все даліше на південь, де, мабуть, змішалися з племенами інших хліборобських культур. На Тернопільщині, в печері “Вертеба”, створений єдиний у світі музей трипільської культури. Там багато виробів із глини: статуетки тварин і жіночі фігурки, кухонний і столовий посуд, дивні конструкції, що нагадують біноклі. Ніхто й досі не знає, для чого їх виготовляли.

Незвичайний народ — скіфи

Різні народи жили в давні часи на нашій землі. І скіфи — один із них. Вони кочували по диких південних степах, розводили овець, коней та рогату худобу. Промисляли полюванням та риболовлею. А мешкали в накритих волячими шкурами возах-кибитках. Ті, що вели осілий спосіб життя, вирощували зерно, будували напівземлянки й наземні споруди.

Скіфи були мужніми й сміливими воїнами. Можна тільки пожалкувати, що цей незвичайний, самобутній народ не залишив по собі ніяких писемних пам'яток. Тому про його життя ми дізнаємося із хронік стародавніх греків, які добре знали скіфів, та з того, що вчені-археологи знаходять сьогодні у їхніх похованнях — курганах.

Нам відомі дуже цікаві звичаї скіфів. Своїх померлих, надто людей значних — царів, вождів, ушавлених воїнів — вони виряджали в останню дорогу, зодягнувши в оздоблені різними коштовностями

ми шати. В могилу клали зброю, посуд, навіть бойових коней... Скіфи вірили, що все це придасться померлому й на тому світі.

Цікавим був у них і звичай братання. Здебільшого воно відбувалося перед бойовим походом у чужі землі. Два воїни брали ріг, що правив за бенкетний кубок, наливали в нього вина, а тоді кожен домішував до нього кілька крапель власної крові. Вміст рога вони, поділивши навпіл, випивали — і ставали вже до кінця своїх днів побратимами. Цим воїни ніби давали клятву захищати один одного в бойових січах, незважаючи на найлютішу смертельну загрозу.

Розкопуючи давні поховання, археологи знаходили і скіфську зброю, і посуд, і різні оздоби та прикраси. Зокрема, бронзові казани, мідні миски, сковороди, окуті золотом сідла, дерев'яні чаші, залізні панцирі й мечі, амфори, вуздечки, дзвіночки від упряжі, навіть голки...

Однією з найцікавіших знахідок зі скіфських курганів є золота пектораль. Відшукати її пощастило вченому та письменнику Борисові Мозолевському. Пекторалі носили на грудях значні особи, як коштовну прикрасу. Стародавній майстер із неперевершеним умінням зобразив на ній цілу картину. Тут ми бачимо коня, що змагається з лютими крилатими грифонами. Поряд на дикого кабана та оленя насідають леопард і лев. Два до пояса голі чоловіки шийють хутряне вбрання. Ще двоє юних скіфів доять овець. Собака кинувся наздоганяти зайця, а лоша з телятком спокійнісінько ссуть своїх мам. Є тут і кози з козенятами, і квіти, і птахи. Ба, навіть невтомний співун південного степу коник-стрибунець. Важко повірити, що цю чудову річ зроблено близько трьох тисяч років тому.